

Zahrádka, Miroslav

O ruské próze 70.-90. let XX. století

Opera Slavica. 2003, vol. 13, iss. 3, pp. 53-54

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117554>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

étrangères sur la littérature et la culture macedoniennes dans les années cinquante et soixante (někde v nadpisech psaných tiskacím písmem chybějí akcenty, což je – jak uživatelé personálních computerů vědí – jen technická lapálie). Překvapuje mne tu především slovo „vliv“ (influence), které právě slovenští komparatisté z budoucího Ďurišnova týmu ve známé diskusi 80. let 20. století vyobcovali z legitimní komparatistické terminologie – souhlasím, že příliš radikálně a zjevně předčasně. Je jasné proč: „vliv“ může vést k rozdělení literatur na ty, které vliv mají, a na ty, které „pod vlivem“ jsou. Kvituji, že M. Djurčinov znovu pojem „vliv“ uznává a s ním i ideu, že ani v literatuře není rovnosti. Sám mluvím o literaturách, které poskytovaly více či méně poetologických impulsů: samo sebou se rozumí, že přijímání impulsu (postaru „vlivu“) nebylo a není mechanické, že jde o Veselovského „vstrečnoje protivodviženije“, tedy Ďurišinův „ústretový pohyb recepčního prostredia“. Třetí studie začleňuje makedonskou literaturu a kulturu do Mediterránu: o tom přesvědčivě psali mnozí, nejlépe snad Ivan Dorovský, který je také spolu se Zoranem Konstantinovičem předmětem Djurčinova zájmu. Vynikající a vzácný je 4. díl publikace zabývající se folklórními impulsy v makedonském umění 20. století. O různých druzích umění píše pak Boris Petkovski (výtvarné umění, architektura, film, hudba a jejich sociologický aspekt). Krátce: užitečný, hutný, obsažný svazek ukazující, že Ďurišinovy iniciativy mají stále celoevropský ohlas a že hermetické uzavírání komparistiky či „srovnávací literatury“ do příliš úzkých metodologických rámců tomuto oboru škodí.

Ivo Pospíšil

O ruské próze 70.–90. let XX. století

Шевченко, Л.: Русская проза трех последних десятилетий (70–90 годы XX века). Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2002, 295 s.

V poslední době vyšlo v Rusku i v jiných zemích mnoho prací, jež usilují o přehledný a systematický výklad ruského literárního procesu během XX. století. Ukrajinská rusistka Ludmila Ševčenkova si dala jiný úkol – zmapovat nejdříve poslední tři desetiletí, a teprve potom přistoupit k celkovému obrazu literatury XX. století. Působila řadu let v Polsku, a tak je její práce určena především polským studentům. Má ovšem mnohem širší dosah už pro důkladnost, detailnost analýz nejdůležitějších děl, bibliografickou přesnost, šifry společensko-politického a uměleckého kontextu. Přesahuje tak žánr učebnice, což byl původní záměr, a je podnětnou četbou i pro badatele.

Autorka třídí vývoj prózy po desetiletích: léta sedmdesátá jako dobu „stagnace“, osmdesátá jako dobu „perestrojky“, devadesátá jako dobu tvůrčí svobody bez cenzury. Toto dělení bych nepoužil, neboť se domnívám, že „stagnace“ společenská a ekonomická neznámá, že stagnovala literatura. Autorka sama to dokládá nejedním příkladem z prózy „městské“ i „vesnické“, samizdatu i tamizdatu. Právě tak bych osmdesátá léta neoznačil za „perestrojkové“ období, jež se datuje až od druhé poloviny desetiletí. Autorčino dělení lze přijmout pro časové utřídění látky pro studenty.

Monografie obsahuje obrovský faktografický materiál, dokonce se zdá, že je až přeplněna jmény a názvy literárních děl, k nimž se patrně ani literární historie, ani čtenáři

nebudou vracet. Mám tu na mysli především některé práce „oficiální“ prózy socialistického realismu, o nichž sama autorka říká, že je „nelze číst bez úsměvu“. Snaha nevynechat nic významného vedla někdy autorku k objektivistickému vyjmenovávání autorů umělecky nesrovnatelných (ve vesnické próze např. Šukšin, Abramov, Astafjev a další vedle Alexejeva, přičemž chybí Nosov). Totéž lze říci o úsilí autorky zaznamenat hlasy kritiky a různost názorů na určitou knihu, ovšem s dávkou opatrnosti při vyjadřování vlastního hodnocení (např. v případě Solženicynova *Rudého kola*). Obdobně se domnívám, že ve válečné próze bylo možné více odstínit umělecký přínos některých autorů ve srovnání s jinými: např. zvýraznit prózu V. Kondratějeva jako nový stupeň zobrazování tragičnosti války (snad jen K. Vorobjov ho předešel) po období „civilnosti“ typu V. Někrasova a „zповědí“ mladých důstojníků. Naopak méně shovívavosti bych projevil vůči exhibicionismu E. Limonova a některých postmodernistů, jež próza přežije jako spalničky. Velmi oceňuji stránky věnované A. Kimovi nebo Č. Ajtmatovovi, jež jiné práce obcházejí, snad proto, že je nechtějí zařazovat do ruské prózy. Je otázka, zda práce neměla pojednat i o řadě uměleckých jevů minulosti, které teprve v tomto období mohly vstoupit do literárního procesu (Charms aj.) a ovlivnit jej.

Mnoho faktů L. Ševčenkova uvedla o samizdatu a literatuře ruské emigrace, o významu almanachu *Metropol*, o satire atd. Možná bylo vhodné připomenout více roli poezie (bardi!), třebaže je studie věnována próze. I o próze devadesátých let Ševčenkova shromáždila rozsáhlý materiál, který je pochopitelně zatím málo umělecky zhodnocen. Hojně využívá kritické literatury, zejména ruské a polské, a v závěrečném bibliografickém soupisu dává studentům i badatelům možnost rychle se orientovat.

V recenzi jsem možná příliš akcentoval problematické stránky monografie L. Ševčenkové, ale nechtěl bych tím vůbec zpochybnit její význam. Obraz vývoje ruské literatury je tu totiž nejen podrobný, ale i srozumitelně podaný. Je nesporně plodem náročné práce na shromáždění materiálu, jeho utřídění a zhodnocení. Bude zřejmě dobrým základem pro zpracování celého literárního procesu v Rusku XX. století, k čemuž autorka zřejmě směřuje.

Miroslav Zahrádka

Romantismus a triadickost

Makara, S. – Kyseřová, N.: Výhonky triadickosti. Выходы романтического. Katedra slovanských jazyků, Filologická fakulta, Univerzita Mateje Bela, Banská Bystrica 2002.

Banskobystrické slavistické pracoviště na Filologické fakultě se v posledních letech pod vedením Sergeje Makary a Andreje Červeňáka soustředilo na fenomén slovanského romantismu v evropských a světových souvislostech.¹ Romantismus se tu chápe hodně široce jako specifická dominanta slovanských literatur s manifestacemi v žánrovém systému a s klíčovým modelem triadickosti, v němž se romantismus prolíná s realismem a vrcholí ve vizi. Jiná pojetí – jak víme – jsou méně univeverzální a patetická, spíše

¹ Slovanský romantismus. Banská Bystrica 1999. Slovanský romantismus. O poetice. Banská Bystrica 2000. Slovanský romantismus. Poetika romantična. Banská Bystrica 2002.